

УДК 316.34-054.72

Ровенчак О. А.

кандидат соціологічних наук, доцент кафедри соціології
Львівського національного університету імені І. Франка
вул. Університетська, 1, а. 318, м. Львів, 79000, Україна
тел. +38 (066) 451 83 91, Email rowentschak@gmail.com
ORCID orcid.org/0000-0003-1301-923X

Володько В. В.

кандидат соціологічних наук, інженер центру моніторингу
Львівського національного університету імені І. Франка
вул. Університетська, 1, а. 319, м. Львів, 79000, Україна
тел. +38 (063) 263 92 81, Email volodko.victoria@gmail.com

**МОВНІ ТА ЕТНО-НАЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ТРЕТЬОЇ
ТА ЧЕТВЕРТОЇ ХВИЛЬ УКРАЇНСЬКОЇ ІМІГРАЦІЇ У США**

Стаття присвячена вивченню української імміграції у США. Емпіричне дослідження базується на авторській теоретичній основі вивчення міжнародних міграційних процесів. Серед основних питань, що розглядаються у статті: мовні ідентичності та практики українських іммігрантів у США, а також практики, пов'язані із етно-національними особливостями українців у США. Крім того, предметом аналізу є відмінності етно-національних та мовних практик та ідентичностей українців «старої» (повоєнної) та «нової» (часів незалежності України) хвилі імміграції у США.

Ключові слова: українські (ім)мігранти у США, практики, ідентичності, мова, третя хвиля, четверта хвиля.

У дослідженнях міграційних процесів США часто називають «традиційною країною імміграції», яка щороку поповнюється новими мігрантами із різних країн, тому і не дивно є наявність значної української діаспори у цій країні. У свою чергу, сучасна міграція українців до США є складовою загального потоку еміграції з України часів незалежності, який у спеціалізованій літературі часто називають «четвертою хвилею». Проте у своєму дослідженні крім четвертої хвилі беремо до уваги і третю (повоєнну) хвилю, представники якої також стали респондентами в авторському емпіричному дослідженні. Власне кількість цієї, третьої, хвилі, що проживають в сучасних США, дослідники оцінюють у близько 10 % від усіх українських іммігрантів у цій країні [1]. Зазначимо, що українська міграція до США починалась як трудова міграція сільськогосподарських працівників в кін. ХІХ, що зараз відома як перша хвиля, за якою слідували друга (міжвоєнна) та третя хвилі. Кожна із цих хвиль мала свою специфіку та часові межі, тому і виділяються дослідниками у загальному потоці української міграції до США (див., напр.: [1–3]).

США стабільно посідає чільні місця в рейтингах напрямків еміграції українців [4, с. 22; 5], а кількість українських іммігрантів сучасної хвилі у США оцінюється МОМ у близько 345 тис. осіб [5]. У той же час за даними перепису населення США кількість українців та американців українського

походження становить 984 тис. на 2014 р., що на 20 тис. більше, ніж у 2005 р. [6]. Проте визначити реальні масштаби імміграції складно, в основному через поширену напівлегальну міграцію.

Об'єктом дослідження є українська міграція до США. **Предметом** же дослідження виступають мовні практики та ідентичності та етно-національні характеристики українців у США. **Метою** статті є дослідити прояви етно-національної належності та мовної самоідентифікації українців у США. Серед **завдань** виділимо наступні: 1) дослідити мовні ідентичності та практики українських іммігрантів у США; 2) проаналізувати практики, пов'язані із етно-національними особливостями українців у США; 3) виявити відмінності в етно-національних та мовних практиках та ідентичностях у українців «старої» та «нової» хвилі імміграції у США.

Окрім власного дослідження у своїй роботі опираємось також на напрацювання таких авторів, як Б. Ажнюк, О. Воловина, В. Лопух, М. Робіла, Г. Саранча, М. П. Федунків, котрі досліджували цю проблематику раніше та зосереджувались на вивченні соціально-демографічних та культурних характеристик української імміграції у США.

Емпіричну базу статті становить авторське дослідження соціокультурних характеристик, ідентичностей та практик української еміграції до США, яке проводилось протягом 2015 р. у США.

Респонденти для дослідження підбирались за методом *снігової кулі*. Для збору основної частини інформації застосований метод *напівструктурованого інтерв'ю*. Для дослідження використано *цільову вибірку*, основним критерієм якої був досвід проживання у США, що у часовому вимірі становить мінімум 1 рік. Інформація, отримана у ході інтерв'ю, опрацьована переважно методом *дискурс-аналізу*. В ході дослідження зібрано 40 інтерв'ю (у 27 з них респонденти жінки, у 13 — чоловіки). Характеристики респондентів наведені у табл. 1. Всі одружені респонденти проживають у США із чоловіками/дружинами, а батьки неповнолітніх дітей — також із дітьми.

Що стосується основних понять, до яких звертаємось, то **міжнародну міграцію** ми розглядаємо перш за все як соціокультурний за суттю процес, що передбачає зміни у соціальній, культурній та особистісній сферах життєдіяльності як самих мігрантів та їхніх спільнот, так і суспільств еміграції та імміграції і окремих осіб (чи груп осіб), що в них проживають. У широкому розумінні **соціокультурну ідентичність** ми визначаємо як внутрішнє відчуття приналежності до соціокультурної спільноти певного виду, переважно визнане іншими представниками цієї спільноти, вкорінене у подібності до них та в одночасній відмінності від представників іншої соціокультурної спільноти такого ж чи іншого виду. Ми розглядаємо ідентичність як таку, що впливає на поведінку людини (зі зміною в ідентичності відбуваються і певні зміни у поведінці); вона ж подекуди може бути і похідною від дій людини. Тобто ідентичність тісно пов'язана з соціальними практиками — втілюється в них або ж стає їхнім наслідком¹, а практики, які пов'язані із ідентичностями, називаємо ідентифікаційними практиками.

¹ Див. детальніше: [7].

Таблиця 1

Соціально-демографічні характеристики респондентів

№	Ім'я/ псевдонім	Рік народження	Сімейний стан	Місце проживання в Україні/іншій країні перед еміграцією до США	Актуальне місце проживання в США	Початок міграції до США
1	Людмила	1945	Одружена	Запоріжжя	Лос-Анджелес	2005
2	Наталя	1957	Вдова	Дніпропетровськ	Мілуокі	2002
3	Катя	1990	Одружена	Львів	Новий Орлеан	2011
4	Христина	1982	Одружена	Львів	Нью Йорк	2008
5	Мар'яна	1982	Одружена	Львів	Чикаго	2004
6	Ася	1980	Одружена	Київ	Лос-Анджелес	2012
7	Наталя	1973	Одружена	Львів	Лос-Анджелес	2000
8	Андрій	1960	Розлучений	Одеса → Санкт-Петербург (РФ)	Лос-Анджелес	1994
9	Олег	1958	Неодружений	Тернопіль	Сан-Дієго	1999
10	Ігор	1959	Розлучений	Київ	Лос-Анджелес	1990
11	Олеся	1969	Розлучена	Львівська обл., райцентр	Сан-Дієго	2001
12	Діана	1966	Одружена	Львів	Лос-Анджелес	1994
13	Оля	1970	Одружена	Стрий	Сан-Дієго	2003
14	Іра	1977	Одружена	Одеса	Ірвайн	2005
15	Мар'яна	1971	Одружена	Львів	Сан-Дієго	2000
16	Володимир	1977	Одружений	Львів	Лос-Анджелес	1999
17	Оля	1958	Одружена	Львів	Сакраменто	1989
18	Олег	1986	Одружений	Полтавська обл., райцентр	Сан-Дієго	2007
19	Оксана	1984	Одружена	Івано-Франківськ	Лос-Анджелес	2012
20	Орися	1964	Одружена	Львів	Лос-Анджелес	1990
21	Галя	1979	Одружена	Львів → Лондон (ВБ)	Лос-Анджелес	2005
22	Марія	1955	Вдова	Львівська обл., село	Сан-Франциско	2001
23	Вікторія	1981	Співмешкає	Львів	Лос-Анджелес	1993
24	Микола	1968	Одружений	Львів	Лос-Анджелес	1990
25	Людмила	1970	Одружена	Київ	Сентрал	2005
26	Тетяна	1974	Одружена	Тернопіль	Сан-Хосе	2002
27	Альона	1983	Одружена	Київ	Лос-Анджелес	2007
28	Тарас	1950	Одружений	Львів	Сакраменто	1992
29	Михайло	1956	Одружений	Львів	Сан-Хосе	2000
30	Роман	1952	Одружений	Яворів	Сакраменто	1989
31	Володимир	1974	Одружений	Львів	Портланд	2005
32	Дарія	1939	Одружена	Львів	Лос-Анджелес	1949
33	Юрій	1930	Одружений	Харків	Сан-Франциско	1960
34	Віра	1939	Одружена	Вінницька обл., райцентр	Сан-Франциско	1950
35	Люба	1942	Одружена	Тернопільська обл., село	Лос-Анджелес	1949

Закінчення табл. 1

№	Ім'я/ псевдонім	Рік народження	Сімейний стан	Місце проживання в Україні/іншій країні перед еміграцією до США	Актуальне місце проживання в США	Початок міграції до США
36	Андрій	1931	Одружений	Чернівецька обл., райцентр	Лос-Анджелес	1947
37	Оля	1933	Одружена	Івано-Франківська обл., райцентр	Сан-Дієго	1951
38	Оля	1922	Одружена	Закарпатська обл., райцентр	Лос-Анджелес	1947
39	Соня	1924	Вдова	Тернопільська обл., село	Лос-Анджелес	1949
40	Іриней	1936	Одружений	Івано-Франківська обл., райцентр	Лос-Анджелес	1949

Мовна ідентичність є наслідком ідентифікації з певною мовною спільнотою. Якщо мова, з якою себе ідентифікує людина, історично належить етносу, з яким вона себе ідентифікує, то мовна ідентичність для неї виступає однією з основ етнічної ідентичності. Проте їх не варто ототожнювати, оскільки часто ці дві ідентичності не співпадають (як-от, наприклад, у випадку російськомовних українців). Б. Ажнюк [8] співвідносить мовну та національну ідентичності. Він пише, що на відміну від часом аморфного і хисткого поняття національної ідентичності — свого роду «щоденного плебісциту» — мова, завдяки її інерційності, є більш стійкою та не може бути предметом оперативного вибору, і наводить приклад «комPOSITIVної» назви національної ідентичності *американських українців*, мовна ідентичність в яких, як правило, є однокомпонентною (наприклад, українська). У своєму дослідженні спробуємо також перевірити тезу про однозначність мовної ідентичності. Американські дослідники Р. Альба, Дж. Лоґан та Б. Сталтс [9] виділяють низку «мовних чинників на вибір», що впливають на формування мовної ідентичності: 1) рідна мова (історично належить етносу, з яким ідентифікує себе людина і обидвоє її батьків); 2) мова, якою користуються вдома; при змішаних шлюбах; 3) рідна мова чоловіка/дружини або 4) рідна мова кожного з батьків; 5) проживання в певному «мовному регіоні»; 6) задіяність в так званій «етнічній економіці», де поширена певна мова; 7) мова, якою спілкуються друзі; 8) мова освіти; 9) державна мова країни проживання. До цього переліку додамо ще два пункти: 10) мову, поширену в певній культурній чи соціальній групі, ідентифікація з якою є пріоритетнішою, ніж власне мовна, та 11) мову, ідентифікація з якою і користування якою підвищує економічний чи соціальний статус. Мовна ідентичність кожної людини може визначатися або одним, або декількома такими чинниками, а ієрархія їхнього впливу у кожного своя.

Одним із найважливіших питань, які постають при адаптації у новому суспільстві, є опанування офіційної мови країни імміграції. Що стосується англійської мови, то переважна більшість респондентів у нашому дослідженні до виїзду в США вивчали її, але, з різних причин, не мали

достатнього рівня знань. Як правило, відзначаються наступні причини: низький рівень викладання у школі/внз; брак мотивації, відсутність мовної практики (вивчення лише теорії), вивчення іншого (британського) варіанту англійської мови: *«Коли приїжджаєш в Америку, навіть, якщо в тебе кандидатська ступінь і ти проходив всі там мінімуми. Ти приїжджаєш і ти виявляєш, що ти англійську не знаєш. Ти можеш читати, ти можеш писати але ти глухий, ти не чуєш мови.... Ти глухий і майже німий.... Повідомлення.... на автовідповідач. Слухав, тоді мені треба було разів 15, щоб я зрозумів, що мені кажуть»* [Інт.-10¹], *«Я трохи вчила, але знала британську англійську, а таке враження, що я сюди приїхала і взагалі нічого не знала»* [Інт.-15].

Також частина респондентів зазначає, що маючи мінімальні знання англійської мови, все ж вдавались до послуг перекладачів *«...мы пошли сдавать на гражданство, и конечно пошел с нами переводчик, потому что я не владела так.. Как? — хай-бай, так мы говорим»*² [Інт.-1]. Дехто із респондентів відзначає, що проблема у спілкуванні англійською існує не стільки через недостатній рівень знань, скільки через брак поінформованості про реалії життя (повсякденного, політичного, економічного) у новій країні: *«Я сама десь вчила 13 років англійську мову, і коли я поїхала до Америки і мене в магазині питали щось, то я не розуміла і вже потім я зрозуміла, що я не стільки не розумію, як мене питають, а просто не знала реалій цього життя, воно зовсім інше. Це так, якби з Землі полетіти на Марс, це настільки було різке...»* [Інт.-20], *«... я не міг значить тримати, бути на тім самім рівні, бо не знаючи мови, то значить мені тяжче деякі речі йшли, наприклад, що для мене було — я нічо не знав про американський спосіб, чи як то американську політичну науку. Того ніхто нас не міг то навчити...»* [Інт.-40]. Проте серед респондентів трапляються і такі, які знали на достатньому рівні англійську мову, коли їхали до США. Це, переважно, випускники факультетів іноземних мов, дехто з яких навіть викладає англійською у США. Є серед респондентів і такі, хто не знав зовсім англійської мови і вивчив її, вже перебуваючи у США, практично «з нуля»: *«Звичайно, як у всіх, початки тут були нелегкі... і можна сказати мовний бар'єр, тому що без мови то неможливо ні працювати, ні спілкуватися в Америці, так що то забрало деякий час»* [Інт.-8].

Ті респонденти, які в Україні вчили англійську мову, опановували її у школі, університеті або на експрес-курсах англійської мови, організованих для тих, хто планує виїжджати за кордон: *«Так сталося, що я взагалі англійської мови не знала.... Я срочно пішла вчити. Курси були в Франківську для тих, хто виїжджає за кордон, які більш-менш вчили розмовної мови і таких речей, які можуть пригодитися в пошуку роботи. Спеціалізовані були курси»* [Інт.-7].

¹ Тут і надалі цифрою позначається респондент, інтерв'ю якого позначено відповідним порядковим номером у таблиці 1.

² Всі цитати із інтерв'ю подаються мовою оригіналу та зі збереженням авторського стилю викладення.

Опанування мови країни перебування у США респондентами відбувалось/відбувається на спеціалізованих курсах для іноземців, організованих, як правило, при університетах/коледжах, в українських/російськомовних спільнотах та організаціях: *«...в Українському центрі, це були англійські курси в Філадельфії, там познайомились з українцями, і вже вони порадили, куди звернутись. Це такі безкоштовні курси були...»* [Інт.-15], *«...тут школа для дорослих дуже цікаво побудована, абсолютно відрізняється від нас, англійською мовою учать англійської мови людей різнобарвних: з Африки, з Іраку було дуже багато, багато мексиканців, і я була, один з Москви, і різної вікової категорії, різні міста і країни. Вони якось уміють подавати то, що воно доходить, доходить і вивчаєш правила побудови речення, слова спочатку там від «a,b,c» і вище...»* [Інт.-13].

Незважаючи на тривале вивчення англійської мови у США, респонденти часто зазначають, що все одно не відчують, що володіють нею так, як ті, для кого вона рідна: *«Але навіть зараз до цього часу я вчуся в коледжі вже рік, я вже беру крім англійської основні предмети, але іноді я не відчуваю себе вільно в англійській мові... Мова вивчиться, я впевнена в цьому. Тільки треба собі ціль поставити, щоби зовсім вільно себе почувати»* [Інт.-19]. Проте частина респондентів наголошує на тому, що оскільки США є країною іммігрантів, то до їхнього акценту чи поганого володіння мовою інші ставляться досить терпимо і намагаються порозумітись: *«Америка це країна емігрантів і дякуючи їм вже терпляче відносяться до емігрантів, особливо, коли вони очікують якусь користь від тебе»* [Інт.-10], *«Ну, це ще один плюс, бо як мені пояснювали чуваки в Польщі, чому треба їхати в Штати — бо там всім до лампочки, як ти говориш, тут всі такі, як ти, то хіба що китайців перше повиганяють за мову, ніж тебе. Я ясно почувався якимось дебілом, ну я щось там читав в інтернеті, але, ну, я міг ще читати статті по-англійськи, але то там в Польщі краще знав англійську, але як я приїхав я зрозумів, що вони були праві, що це не вимагається і ти з часом вчишся. Я до сих пір не говорю нормально по-англійськи, але я ніякого дискомфорту не відчуваю... Нє, та ясно, що я вільно читаю, вільно пишу, але ясно, що в мене завжди буде акцент, я ніколи не буду писати як Шекспір»* [Інт.-31]. Проте деякі респонденти також зазначають, що така лояльність до іншомовних не завжди була характерною для США: *«Америка колись не була така, якщо вони колись чули, що хтось говорить іншою мовою, то вони на вулиці тебе переправляли: «America, speak English»... тепер вони заохочують, що це є краще... тепер гарно, це престижно говорити двома, трьома мовами»* [Інт.-16].

У деяких респондентів, які вже добре розмовляють англійською, відчувається акцент при спілкуванні українською і самі вони визначають, що українська в них погіршується через постійне спілкування англійською: *«Мені інколи важко перейти, цілий тиждень говорила на англійській, на англійській працювала і в кінці тижня важко переключитись на українську мову»* [Інт.-23]. При цьому зазначимо, що за нашими спостереженнями, у проведених інтерв'ю представники «нової хвилі» імміграції частіше використовують англіцизми та русизми при спілкуванні українською/ро-

сійською: «...я вот сейчас готовлюсь допустим на сдачу на **ситизен...**» [Інт.-1], «**Та подивися, відкрий онлайн меп і там побачиш**» [Інт.-2], «**За рахунок того, що хороша робота, я вважаю, що я **саксесфул****» [Інт.-7], «**Я прям **прауд**, що в Україні стався той Майдан...**» [Інт.-11], «**Ми живемо в Голівуді, Голівуд це російська ерія. ...Так, це капіталістична **страна**, так, тут є **закони...****» [Інт.-6], «**...ми може нашу Україну **ліпше** зробити, **чим** в Америці... **але при таких, вибачте, обставинах **особенно** зараз... **даже** якщо би **привикли**, то є **несправедливість...****» [Інт.-26]. У той же час представники «старої хвилі» при спілкуванні українською частіше використовують застарілі форми українських слів, які були характерними для української мови середини ХХ ст., та полонізми, ніж англіцизми і практично не вживають русизмів: «...**ті шо поїхали до **Полудневої** Америки, їм було **дуже** тяжко... **За** се я би сказав **більше** **українець**» [Інт.-40], «**Теперка нас **ссилали** **більшовики...****» [Інт.-35], «**І в тій **клясі** де я був... там були і **дорослі**, і **діти...****» [Інт.-36]. Хоча за словами одного із респондентів, який є представником «старої» хвилі: «...**може наша мова не така чиста вже після шістдесяти років тут в еміграції, вже наша мова певно **занечищена**, але їхня... наша мова може **занечищена** **англіцизмами**, а їхня мова **занечищена** **русицизмами** і вони того не помічають...**» [Інт.-36].****

При вивченні мовної ідентичності іммігрантів пропонуємо розглянути три основні чинники: мова спілкування вдома, на роботі та з друзями. У більшості респонденти **вдома** користуються українською або російською мовами; російська мова фігурує у домашньому вжитку у випадку, коли сам респондент та/або чоловік/дружина є російськомовними та були такими до міграції: «**Сейчас русский преобладает, потому что муж мой он русскоязычный хотя он знает украинский**» [Інт.-14], «**По-англійській майже ніколи не розмовляють, мама також, мама до нас з татом тільки по-українській розмовляє, з нами говорить**» [Інт.-23].

Діти респондентів, або так зване «друге покоління», зазвичай є білінговими (користуються українською та англійською мовами), або навіть використовують три мови (українську, російську та англійську) у спілкуванні вдома. Така дво- або тримовність часто дається взнаки, коли вони переходять з англійської на українську/російську чи навпаки в побуті, хоча зустрічаються винятки, коли діти вдома спілкуються тільки українською або російською: «**Я спілкуюсь українською, з чоловіком ми спілкуємось українською. Старший син пробує і зривається на англійську**» [Інт.-7], «**Коли вони [діти] **прійжджають**, то, **знаєте**, вони **автоматично** починають розмову **по-англійськи**. **Потім переходить на українську. Це **замітно** було**» [Інт.-33].**

Переважна більшість респондентів спілкуються англійською мовою **на роботі**, що є цілком закономірним. Для декого це є основною причиною вчити або удосконалювати мову, щоб мати «добру», тобто добре оплачувану роботу. Частина респондентів, проте, влаштовуються на роботу і вивчають мову в процесі: «**...неможливо було заробити, це були **копійки**, але спілкування з клієнтами **поліпшувало** мою **англійську** мову, живе спілкування...**» [Інт.-10], «**А вже потім **думання** **англійською** мовою, вже **появи-****

лося, вже на роботі, коли ти цілий день мусиш... я працювала в магазині і мусиш бесіду підтримувати, і відповідати, реагувати на покупців, то вже тоді. Навчання швидше дало базу, а ось цей бар'єр, переступлення, мовний — на роботі. Так» [Інт.-13].

Для частини респондентів, представників «нової» хвилі імміграції, на роботі є нормою використання не тільки англійської мови, але й української та/або російської. Це відбувається тоді, коли робота (основна або додаткова) передбачає:

- Переклад (з української та/або російської на англійську чи навпаки): «Час від часу, як треба, там є знайомий адвокат, якщо треба якісь переклади з української мови, то я роблю переклад, то вже так, робота в домі» [Інт.-13];

- Спілкування із україномовними/російськомовними людьми (роботодавці, співробітники, клієнти): «Все, що стосується тут, то українською, все що стосується садочки, ляльковий театр, на весіллях — англійська, а так російська, українська» [Інт.-6], «Я осталась с двуязычными детьми, у которых и русский и английский... им преподавала природоведенье, экологию на двух языках, дублировала, чтобы у них шел и русский и английский» [Інт.-14];

- Зайнятість у системі освіти (садок, школа, коледж, університет): «...я працюю в українському інституті, я організувала курси української мови для іноземців... не тільки культурою займаються та й мовою, нас величезна громада, є люди, які дійсно дбають за українське, за мову, за культуру, за всьо решта...» [Інт.-4].

Основними мовами спілкування із друзями в опитаних українських іммігрантів у США є також українська, російська та англійська. Англійською мовою вони розмовляють з друзями зі США, які не розуміють української/російської: «...якщо я знаю, що ця людина походження українського, і вона розуміє українську мову, а сама розмовляє російською, то я досить спокійно слухаю її російську, а відповідаю українською. Якщо людина ніякого дотику не має і не розуміє української мови, то говорю російською, а якщо американець — зрозуміло, англійською» [Інт.-13]. Українську мову респонденти використовують у спілкуванні із друзями-вихідцями з України, а російську — із російськомовними українцями чи з вихідцями із інших країн — колишніх республік СРСР: «Так, як вони [друзі] з Донбасу то — російською» [Інт.-7], «Буває, по-українськи. В мене є євреї знайомі, є одна наполовинку арм'янка наполовину росіянка — я з нею російською спілкуюсь» [Інт.-11].

У деяких респондентів спостерігається перехід від спілкування російською мовою із українцями до спілкування українською через українсько-російський конфлікт: «З друзями, з більшістю друзів, російською. Є друзі, з ким я нарешті можу спілкуватися українською. Бо... відсутність можливості спілкування українською для мене це була проблема...» [Інт.-10], «Тобто, я почувати себе стала набагато краще психологічно тому, що я, якби-то, знайшла своє ком'юніті, людей, я навіть українською мовою розмовляла не так, як зараз... от друзів знайшла, і мова пішла... тому, що я

її вчила в школі, тобто вона завжди була, просто так склалося історично свого часу в Україні...» [Інт.-6]. Англійська мова іноді використовується, коли респонденти переходять у спілкуванні із друзями з української/російської на англійську: «І так, і так, то ми не помітили що з українськими друзями ми спілкуємось англійською мовою... я своїм друзям забороняю між собою розмовляти англійською мовою, ми всі повністю двомовні, мені нема різниці чи українською, чи англійською говорити... англійську я вже не думаю, мої друзі в цьому підтримують, ми одне одного виправляєм, якщо якісь шкідливі слова є такі, якісь русизми йдуть, чи ще щось неправильно по-українськи. Ми так за чистоту мови боремося» [Інт.-5]. Для представників «старої» хвилі характерне спілкування українською мовою із українцями та англійською із американцями (вихідцями із інших країн). Ці респонденти іноді зауважують, що їм не подобається, коли в українському середовищі молоде покоління, тобто «нова» хвиля іммігрантів, або «друге покоління» українців в США розмовляє англійською і сприяє поширенню саме англійської мови в українській спільноті та, тим самим, стимулює її асиміляцію: «З українцями — українською, я навіть сварюся інколи, чого говориш по-англійськи, як можеш по-українськи. Очевидно, як вони того не розуміють, то треба сказати по-англійськи» [Інт.-39]. При цьому часто респонденти зазначають, що їхні діти таки спілкуються українською: «Я думав, діти пішли в школу, потім коледж, і українська мова стерлась. Я був здивований як швидко вернулась українська мова, я просто спостерігав, як вона [дочка] торгувалася з бабусями на Подолі, на базарі, там купувала речі, з таким акцентом вона з ними розмовляла. Мене то здивувало. Я Вам хочу сказати, мій син зараз, він також читає по-українськи, йому вертається, тому що вони вчили, коли були маленькі. Період був такий тяжкий, тому що коли вони пішли вже в школу, після дитячого садку, українська мова завмерла для них, тому що англійська-англійська цілий час, коледж — англійська, університет — англійська. Якби вони жили з татом і мамою, то ще би між собою говорили по-українськи. Ну, але вертається українська мова, я тому дуже задоволений» [Інт.-33], «Я з дітьми розмовляю тільки по-українськи, з другого подружжя, з першого подружжя вони по-українськи не розмовляють... Діти з першого подружжя не навчилися по-українськи бо їх мама не знала української мови, а окрім того я був цілий час в флоті десь на кораблі або літав десь, так що я дуже мало бачив дітей, але пару слів по-українськи знають, цікавляться Україною, але не говорять по-українськи» [Інт.-36], «Вона [дочка] і пише і читає... Знаєте, ми в хаті... в нас тільки по-українськи говорили. І по сьогоднішній день вона до мене не відзивається по-англійськи, а по-українськи тільки.» [Інт.-39].

Як бачимо, мовна ідентичність українців у США і відповідні практики не є однозначними і складаються як мінімум із двох складових — української/російської та англійської, а часто має і всі три складові, пріоритетність яких визначається контекстом спілкування (місцем та співрозмовниками).

У перших трьох хвилях української імміграції практично всі іммігранти мали за основну мову українську, а в силу історичних подій та по-

літичної обстановки в Україні частина з них також володіла польською, російською, німецькою мовами. На сьогодні українська мова викладається у низці університетів США, а у великих публічних бібліотеках створено відділи україномовної літератури. Незважаючи на це, через мовну асиміляцію у 1980-х рр. кількість українців США, котрі визнавали українську мову, вже була менше 17 % [2]. Завдяки припливу нової, четвертої хвилі, представники якої становлять близько 17 % всіх українців США, збільшилась і кількість україномовного населення. За підрахунками фахівців, без наявності іммігрантів четвертої хвилі кількість україномовних українців на теперішній час становила б менше 7 % [3, с. 200]. За офіційною статистикою україномовних українців у США налічується близько 150 тис. [10], тоді як українців та американців українського походження, як вже згадувалось, — близько мільйона.

Важливою специфікою мовної характеристики четвертої хвилі є велика частина російськомовних серед її представників, що в середньому становить близько половини «новоприбулих», проте спостерігаються певні відмінності у вікових групах. На загал тенденція виглядає так: що молодша вікова група, то більша в ній кількість україномовних вихідців із України у порівнянні із російськомовними [1]. Незважаючи на факт російськомовності, завдяки четвертій хвилі українська іммігрантська спільнота розглядається як одна із найменш мовно асимільованих серед іммігрантських спільнот зі Східної та Південно-Східної Європи у США [11, с. 119]. Крім того, іммігранти третьої хвилі та нащадки іммігрантів з України усіх попередніх хвиль часто розглядають «новоприбулих» як вливання свіжої крові в українську діаспору загалом та в українські іммігрантські організації зокрема. При цьому представники сформованої у попередні десятиліття української діаспори не завжди ставляться з розумінням до російськомовності «новоприбулих», а четверта хвиля не поспішає вливатись у традиційні українські організації США, обираючи альтернативні форми взаємодії.

Оскільки належність до офіційних українських організацій є більш притаманною для «староприбулих» українців, то не дивно, що у нашому дослідженні всі респонденти цієї групи брали участь у діяльності таких організацій. Тобто у порівнянні із групою «новоприбулих» можна сказати, що етнонаціональні практики «староприбулих» є більш інституціоналізованими. Хоча деякі «новоприбулі» українці беруть участь у організаціях, створених «старою» хвилею, українці «нової» хвилі у США все ж мають більш неформальний характер, не є обов'язково такими, що офіційно зареєстровані та мають керівні органи. Йдеться, як правило, про неформальні організації, спільноти (ком'юніті/сomunity), інтернет-спільноти, зокрема такі, що виникли у зв'язку із потребою підтримати Євромайдан та Україну загалом у конфлікті із Росією: *«Там є українська громада, але вона значно менша. Наприклад, там є така онлайн організація «Майдан Сан Дієго», там приблизно налічується 200 чоловік»* [Інт.-9], *«...я буваю тут в українському культурному центрі, але я не вважаю, що це організація»* [Інт.-10].

Сучасна імміграція, прибувши до США, застала там організоване життя української діаспори. Чистенні організації українського спрямування

(культурні та громадсько-політичні) до 1991 р. виконували функції, що могли б належати до компетенцій дипломатичних установ. Зокрема важко переоцінити роль, яку відіграла українська діаспора, розповідаючи світові про поневолення українського народу [12]. Отже важливою функцією, яку виконала і продовжує українська еміграція, є політичне представництво інтересів України за кордоном. Демонстрації на підтримку «Пома-ранчевої революції» 2004 року та «Євромайдану» 2014 року, акції проти російської анексії Криму та окупації Донбасу і військових дій стали тим, що об'єднало українців за кордоном. Особливу роль у цих подіях відіграла власне сучасна міграція, оскільки її модель структури у формі мереж виявилась значно дієвішою при необхідності оперативного здійснення акцій протесту чи пікетів, що організовувались, зокрема, через соціальні мережі часто незнайомими між собою людьми українського походження, або тими, хто зацікавлені в подіях в Україні. Сучасні українські мігранти змогли донести позицію України до людей приймаючого суспільства, лобювати її інтереси та стати справжніми групами тиску на суспільну думку та політичну позицію.

Варто відзначити, що українська діаспора поклала чималі надії на «новоприбулих» іммігрантів у тому, що вони поповнять українські організації США, але вони не справдилися. Насправді, включення представників четвертої хвилі до таких організацій є скоріше винятком, аніж правилом. Для цього є певні причини, одною із основних є непорозуміння між різними хвилями. Такі непорозуміння відбуваються, зокрема, на основі політичних поглядів та мовного питання. Справа в тому, що третя хвиля вважається вимушеною міграцією, що мала політичні мотиви, вболівала за незалежність України і, з огляду на це, з обережністю ставиться до четвертої хвилі, що є, як правило, класичною добровільною економічною міграцією і має на меті пошуки кращих умов життя, ніж в Україні. Також важливою проблемою непорозуміння є мовне питання. З одного боку, це російськомовність «новоприбулих», що є проблемою для «старих» іммігрантів, а з іншого боку — використання «староприбулими» специфічного «діаспорного» варіанту української мови, тобто застарілих форм українських слів, полонізмів, побудова речень та словосполучень за аналогією до англійської мови [12].

Відмінність між сучасною та попередніми хвилями української міграції проглядається ще й в тому, що сучасні мігранти є ближчими до сучасного українського суспільства і краще розуміють процеси, які в ньому відбуваються, у той час як мігранти, що виїхали у попередні хвилі, більше інтегровані в американське суспільство, є його повноцінною частиною і живуть більше його проблемами. Модель організації традиційної української діаспори виявилась занадто формалізованою і неоперативною у прийнятті рішень. Сучасна українська діаспора (в її широкому розумінні) існує у формі транснаціональних спільнот українських мігрантів, що часто пов'язані із такими ж спільнотами мігрантів із інших країн, та має слабку організаційну структуру, ніж притаманна попереднім хвилям української еміграції.

Також в ході дослідження були виявлені інші відмінності між хвилями. Досить несподіваним виявився факт, що серед мігрантів «старої» хвилі, які більшість свого життя прожили у США (як і в українців «нової» хвилі), також превалює регіональна українська ідентичність, проте у них вже відсутня локальна ідентифікація із певним населеним пунктом в Україні: *«Я Вам дуже сміло відповім — [вважає себе] українцем. Я в Америці 60 майже років, неповних, але в душі я є українець, і залишився українцем. А Америка це моя друга батьківщина. Якби мені було 30 років молодший, або 40, ви б, напевно, зі мною говорили сьогодні в Україні. На жаль, забагато коріння тут, і, ну, з віком то вже неможливо»* [Інт.-33]. Цей факт можна пояснити тим, що у цієї групи респондентів міграція до США була вимушеною і мала в основному політичні мотиви, тому, можливо, менше було прагнення асимілюватись і відкинути своє походження. Натомість пам'ять про свою батьківщину, яку вони змушені були покинути, вплинула на актуальну регіональну ідентичність. Це, до речі, стосується і національної ідентичності, яка також має посилену українську складову. Представники цієї групи респондентів подекуди сприймають себе так, ніби вони регіонально знаходяться в Україні: *«...то ше було перед тим, я би сказала в роках, 30-х роках вже як Росія була тут, на Україні, тато вже боровся проти них»* [Інт.-35].

Крім того, коли йдеться про політичні сили України, то «староприбулі» респонденти часто краще розуміють політичну ситуацію в Україні 1940–1950-х рр., ніж актуальну: *«Я є не партійна, я підтримую українську громаду. Але там тільки сваряться в політичному середовищі, одні бандерівці, другі — мельниківці...»* [Інт.-34], *«Є УКАКА — український конгресовий комітет, яку на жаль перебравли бандерівці. На жаль, бо то була громадська організація, яка об'єднувала всіх, а коли вона стала партійною, тоді люди поділилися і вона стала слабшою»* [Інт.-36]. Це явище можна пояснити тим, що респонденти асоціюють себе скоріше із Україною середини ХХ ст., ніж із сучасною українською державою. Різниця між тією Україною, яку вони пам'ятали та про яку мріяли, і тією державою, якою виявилась Україна зразка кін. ХХ — поч. ХХІ ст., також пояснює певне розчарування «староприбулих» в сучасних українських реаліях та процесах державного будівництва в Україні після 1991 р.

Ще однією відмінністю є те, що серед іммігрантів «старої» хвилі зустрічаємо чітко розрізнення культурних практик на «етнічно українські», «американські» або практики, що належать етносу/країні походження чоловіка/дружини респондента: *«Вона [дружина] і японські і українські [страви], я б навіть сказав більше, як японські, українські робе... Я би сказав більше українських»* [Інт.-40]. Така відмінність пояснюється дуже просто, а саме тим, що «староприбулі» українці у США емігрували з України у 1940–1950-х рр. і не мали нагоди ознайомитись і засвоїти культурні практики, пов'язані, зокрема, із перебуванням України у складі СРСР та із впливом глобалізації на українську культуру. Іншою причиною бачимо те, що респонденти або їхні батьки на новому місці проживання свідомо намагались зберегти із культури країни емі-

грації лише власне етнічні практики, щоб, як вони вважали, українська культура в чистому вигляді збереглась принаймні на еміграції для наступних поколінь, які житимуть в Україні тоді, коли вона здобуде незалежність: *«Найголовніше для наших батьків то було продовжувати знання про Україну, українську мову, українську історію, українську музику... Їм було найважливіше продовжувати Україну тут на вільнім світі»* [Інт.-35], *«Навчилася фактично писати писанки тут в Америці. Мене тут одна, яка в третьому поколінні тут вродженні, і вона навчила мене писати писанки»* [Інт.-13].

Переважає більшість респондентів негативно ставляться до **Радянського Союзу** (це стосується і «новоприбулих» і «староприбулих») і розглядають переїзд до США як втечу від СРСР або від радянської спадщини в Україні. Проте важливою відмінністю групи «новоприбулих» можна назвати те, що вони часто асоціюють себе із вихідцями із інших країн — колишніх радянських республік і вважають їх «своїми», або «більше своїми», ніж вихідці із інших країн. Крім того, американські дослідники¹ також не завжди проводять межу між українцями і росіянами «нової» хвилі, розглядаючи їх як росіян або як вихідців із колишнього СРСР, що часто виступає узагальнюючою характеристикою. Така характерна риса не стосується іммігрантів «старої» хвилі Це, очевидно, пояснюється тим, що вони не проживали, або мало проживали в одній країні (СРСР) разом із цими народами. Ця група не відносить себе ні до російськомовних громад, ані до російськомовних взагалі. Респонденти цієї групи також висловлюють нерозуміння того, як українські громадяни, а тим більше патріоти України, можуть бути російськомовними. З нерозумінням цієї ситуації українці «старої хвилі» зіштовхнулись зокрема тоді, коли побачили, як російськомовні українці у США підтримують «Євромайдан» та Україну і українську армію у війні із Росією: *«...вони беруть участь в протестах часом, демонстраціях, до яких, між іншим, наша хвиля також прилучується, але вони це організують... вона [член української громади, «новоприбула»] спочатку також по-українськи розмовляла, потім перейшла вже на російську, то нас дивує. Знаєте чому? Люди знають, яке значення має для держави мова, рідна мова і чому вони?.. — Тому що вигідніше, їм зручніше... Нас то дратує, але ми стараємося це розуміти, бо як не теперішня молодь українська, то їхні батьки, багато з них, боялися розмовляти українською мовою, бо їх звинувачували в націоналізмі або фашизмі, шовінізмі, але треба трохи часу, щоб спійняти це»* [Інт.-36].

Ще однією відмінністю четвертої хвилі є розселення її представників, яке не відповідає традиційним для української діаспори регіонам. Тобто основним критерієм поселення для «новоприбулих» є не наявність значної української діаспори попередніх хвиль, а можливість добре працевлаштуватися [1]. Якщо такі регіони, як Філадельфія, Нью Йорк, Чикаго є популярними серед українців обидвох хвиль, то наприклад, Орегон, Вашингтон, Сакраменто є новим трендом розселення українців, а Пенсильванія чи

¹ Див., напр.: [13].

Омаха поступово втрачають процент населення українського походження у своєму складі [3].

Підсумовуючи, доходимо певних **висновків**. Зокрема про неоднозначність мовної ідентичності і відповідних практик, що мають кілька складових. Крім того, у питанні мови серед іммігрантів «нової» та «старої» хвилі спостерігаються певні відмінності. Це стосується, в основному, використання «новоприбулими» російської мови як мови повсякденного вжитку, що пов'язано із певними історичними подіями. Крім питань мови, період перебування України у складі СРСР дається взнаки при порівнянні культурних практик іммігрантів двох хвиль. Також певні відмінності спостерігаються стосовно української складової регіональної та політичної ідентичності. Окремим питанням співіснування «старої» і «нової» хвилі видається участь в традиційних формальних організаціях українського спрямування, які є важливою частиною життя «старої» діаспори та не дуже популярні серед «новоприбулих». Проте представниками «старої» хвилі «нові» іммігранти все ж розглядаються як шанс на підтримання в американській діаспорі українського способу життя, мови, традицій, організацій у той час, коли фізично перестане існувати третя хвиля. За результатами проведеного дослідження висловлюємо припущення, що принаймні частково «нова» діаспора все ж виконає цю функцію у США.

Список використаних джерел і літератури

1. Wolowyna O. Recent migration from Ukraine to the United States: Demographic and socioeconomic characteristics / O. Wolowyna // *The Ukrainian Quarterly*. — 2005. — 61 (3). — P. 253–269.
2. Fedunkiiv M. P. Ukrainian Americans / M. P. Fedunkiiv // *Countries and their Cultures*. — Available from: <http://www.everyculture.com/multi/Sr-Z/Ukrainian-Americans.html>
3. Lopukh V. The effects of the «Fourth Wave» of immigrants From Ukraine on the Ukrainian diaspora in the United States / V. Lopukh // *Демографія та соціальна економіка*. — 2014. — № 1(21). — С. 192–202.
4. *Migration in Ukraine: A Country Profile* / Ed. by S. Siar. — Geneva : International Organization for Migration, 2008. — 61 p.
5. *World Migration: Global Migration Flows* / International Organization for Migration. — 2015. — Available from: <http://www.iom.int/world-migration>
6. *People reporting ancestry* / United States Census Bureau. — 2015. — Available from: http://factfinder.census.gov/faces/tableservices/jsf/pages/productview.xhtml?pid=ACS_15_1YR_B04006&prodType=table
7. Ровенчак О. Міжнародна міграція: теорія та практика : монографія / О. Ровенчак, В. Володько. — Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2015. — 412 с.
8. Ажнюк Б. Національна ідентичність і мова в українській діаспорі / Б. Ажнюк // *Сучасність*. — 1999. — № 3. — С. 12–16.
9. Alba R. Only English by the third generation? Loss and preservation of the mother tongue among the grandchildren of contemporary immigrants / R. Alba, J. Logan, A. Lutz, B. Stults // *Demography*. — 2002. — Vol. 39, № 3 (August). — P. 467–484.
10. *Detailed Languages Spoken at Home and Ability to Speak English for the Population 5 Years and Over: 2009–2013* / United States Census Bureau. — 2015 — Available from: <https://www.census.gov/data/tables/2013/demo/2009-2013-lang-tables.html>
11. Robila M. Eastern European immigrants in the United States: A socio-demographic profile / M. Robila // *The Social Science Journal*. — 2007. — No 44. — P. 113–125.

12. Саранча Г. Сучасна еміграція у США: проблеми адаптації та збереження зв'язків з Україною / Г. Саранча // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка. Сер. Історія / за заг. ред. І. С. Зуляка ; редкол.: М. Алексієвць, Л. Алексієвць, М. Бармак [та ін.]. — Тернопіль : ТНПУ, 2010. — Вип. 2. — С. 248–253.
13. Hume S. E. African, Russian, and Ukrainian refugee resettlement in Portland, Oregon / S. E. Hume, S. W. Hardwick // Geographical Review. — 2005. — Vol. 95, No 2. — P. 189–209.

References

1. Wolowyna, Oleh. «Recent migration from Ukraine to the United States: Demographic and Socio-economic Characteristics.» The Ukrainian Quarterly 61 (2005): 253–269.
2. Fedunkiw, Marianne P. «Ukrainian Americans.» Countries and their Cultures. Accessed January 27, 2017. <http://www.everyculture.com/multi/Sr-Z/Ukrainian-Americans.html>
3. Lopukh, V. «The effects of the «Fourth Wave» of immigrants from Ukraine on the Ukrainian diaspora in the United States.» Demohrafiya ta sotsial'na ekonomika № 1(21) (2014): 192–202.
4. Siar, Sheila, ed. Migration in Ukraine: A Country Profile. Geneva: International Organization for Migration, 2008.
5. World Migration: Global Migration Flows. International Organization for Migration, 2015. Accessed January 27, 2017. <http://www.iom.int/world-migration>
6. People reporting ancestry: United States Census Bureau. Accessed January 27, 2017. http://factfinder.census.gov/faces/tableservices/jsf/pages/productview.xhtml?pid=ACS_15_1YR_B04006&prodType=table
7. Rovenchak, Olha and Viktoriya Volodko. Mizhnarodna migratsiya: teoriya ta praktyka [International Migration: Theory and Practice]. Lviv: Lviv University Press, 2015.
8. Azhnyuk, B. «Natsional'na identychnist' i mova v ukraïyns'kyi diaspori [National identity and language in Ukrainian diaspora].» Suchasnist' 3 (1999): 12–16.
9. Alba, Richard; John Logan, Amy Lutz and Brian Stults. «Only English by the third generation? Loss and preservation of the mother tongue among the grandchildren of contemporary immigrants.» Demography 39 (2002): 467–84.
10. Detailed Languages Spoken at Home and Ability to Speak English for the Population 5 Years and Over: 2009–2013. United States Census Bureau, 2015. Accessed January 18, 2017. <https://www.census.gov/data/tables/2013/demo/2009–2013-lang-tables.html>
11. Robila, Mihaela. «Eastern European Immigrants in the United States: A Socio-demographic Profile.» The Social Science Journal 44 (2007): 113–125.
12. Sarancha, Halyna. «Suchasna emigratsiya u SSHA: problemy adaptatsiyi ta zberezhenya zv'yazkiv z Ukraïnoyu [Modern emigration in the United States: Problems of adaptation and conservation relations with Ukraine]» The Scientific Issues of Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University. Series: History 2 (2010): 248–53.
13. Hume, Susan E. and Susan W. Hardwick. «African, Russian, and Ukrainian refugee resettlement in Portland, Oregon.» Geographical Review 95 (2005): 189–209.

Стаття надійшла в редакцію 23.06.2017р.

Ровенчак О. А.

кафедра соціології Львівського національного університету імені І. Франко
ул. Университетская, 1, а. 318, г. Львов, 79000, Україна

Володько В. В.

центр моніторингу Львівського національного університету імені І. Франко
ул. Университетская, 1, а. 319, г. Львов, 79000, Україна

**ЯЗЫКОВЫЕ И ЭТНО-НАЦИОНАЛЬНЫЕ ОСОБЕННОСТИ ТРЕТЬЕЙ
И ЧЕТВЁРТОЙ ВОЛН УКРАИНСКОЙ ИММИГРАЦИИ В США**

Резюме

Статья посвящена изучению украинской иммиграции в США. Эмпирическое исследование основано на авторской теоретической модели изучения международных миграционных процессов. Главными вопросами статьи стали языковые идентичности и практики украинских иммигрантов в США, а также практики, связанные с этно-национальными особенностями украинцев в США. Кроме того, предметом анализа стали отличия этно-национальных и языковых практик и идентичностей украинцев «старой» (послевоенной) и «новой» (времен независимости Украины) волн иммиграции в США.

Ключевые слова: украинские (им)мигранты в США, практики, идентичности, язык, третья волна, четвёртая волна.

Rovenchak O. A.

the Department of Sociology of Ivan Franko National University of Lviv
1 Universitetska str, r. 318, Lviv, 79000, Ukraine

Volodko V. V.

Monitoring Center of Ivan Franko National University of Lviv
1 Universitetska str, r. 319, Lviv, 79000, Ukraine

**LANGUAGE AND ETHNO-NATIONAL FEATURES OF THIRD
AND FORTH UKRAINIAN IMMIGRATION WAVES IN USA**

Summary

The article is devoted to the issues of theoretical and empirical exploring of Ukrainian migration to USA in its sociocultural dimension. It is aimed to inquire such issues as migrants' language identities and corresponding practices and special ethno-national features of Ukrainians in USA. The authors' theoretical concept is a basis for empirical survey on Ukrainian migration to USA conducted in 2015. 40 semi-structured interviews with Ukrainians who experienced living in USA were collected during the research. The benefits of this study are the isolation of language identities and practices from ethno-national and cultural ones. Moreover, this study tested its main issues in the context of «old» (postwar) and «new» (independence period) Ukrainian immigration.

The main outcomes of research are as follows. Language identities and practices of Ukrainian immigrants are not simple, they consist of several parts. For the third wave, Ukrainian and English language identities/practices are common. For the fourth wave three constituents are common, namely, Ukrainian, Russian, and English ones. The use of definite language depends on communication context. Language question turned out to be stumbling block in the third and fourth waves' immigrant's relations. «Old» immigrants were not ready to accept Russian-speaking Ukrainians. At the same

time, «new» immigrants (even Ukrainian speaking) do not identify themselves with the Ukrainian «diaspora language», that contains Polonisms, Ukrainian archaisms, English-structured sentences in Ukrainian. Other differences were also detected. Though the respondents of «old» wave prefer the membership of traditional official organizations, the respondents of «new» wave prefer new, network-structured informal organization/communities. Besides, Ukrainian constituent of «old» immigrants' cultural identity and corresponding practices is based mainly on Ukrainian ethnolinguistic belonging. At the same time, Ukrainian constituent of «new» immigrants' cultural identity and corresponding practices is influenced by Ukrainian ethnicity, Soviet period of Ukrainian history and some outlandish cultural practices widespread in independent Ukraine. Soviet past is also significant in the post-Soviet belonging recognition of fourth wave immigrants and common naming of immigrants from post-soviet states as «we». The main criteria of settlement area choice is another difference. For the «new» immigrants it is job opportunities instead of old Ukrainian diaspora presence. The difference in types of third and fourth waves of migration could explain this choice. Third wave is mostly political migration and the clear majority of the fourth wave immigrants, in contrary, represents classical labor migration. In summary, the survey showed a row of differences in language and ethno-national features of studied waves of Ukrainian immigrants in USA.

Key words: Ukrainian (im)migrants in USA, identity, practice, language, third wave, fourth wave.